

تحلیل بخش واقعی اقتصاد ایران

۱. عملکرد رشد اقتصادی ۱۳۹۳ و چشم‌انداز ۱۳۹۴

معاونت پژوهش‌های اقتصادی
دفتر: مطالعات اقتصادی

کد موضوعی: ۲۲۰
شماره مسلسل: ۱۴۵۰۶
آبان‌ماه ۱۳۹۴

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۲.....	مقدمه
۳.....	۱. عملکرد رشد اقتصادی سال ۱۳۹۳.....
۵.....	۱-۱. بخش کشاورزی.....
۶.....	۱-۲. بخش صنعت.....
۷.....	۱-۳. بخش خدمات.....
۸.....	۲. چشم‌انداز رشد اقتصادی سال ۱۳۹۴.....
۹.....	۲-۱. بخش کشاورزی.....
۱۱.....	۲-۲. بخش نفت.....
۱۲.....	۲-۳. بخش صنعت.....
۱۴.....	۲-۴. بخش خدمات.....
۱۶.....	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....
۲۰.....	پیوست.....
۲۱.....	منابع و مأخذ.....



تحلیل بخش واقعی اقتصاد ایران ۱. عملکرد رشد اقتصادی ۱۳۹۳ و چشم‌انداز ۱۳۹۴

چکیده

اقتصاد ایران در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ دوران سختی را تجربه کرد به طوری که نرخ رشد اقتصادی طی دو سال متوالی رقمی منفی و به ترتیب برابر با $۶/۸-$ و $۱/۹-$ درصد بود. اهم دلایل این رخداد را می‌توان مربوط به مدیریت ناکارآمدی اقتصاد کلان، وجود زمینه‌های ساختاری و تحریم‌های اقتصادی دانست. شواهد آماری حاکی از مثبت شدن رشد اقتصادی در سال ۱۳۹۳ است. با این حال، نشانه‌های روشنی از رونق اقتصادی مشاهده نمی‌شود به نحوی که بسیاری صنایع و فعالیت‌های تولیدی همچنان در رکود به سر می‌برند.

مطالعه حاضر به تحلیل رشد اقتصادی سال ۱۳۹۳ و چشم‌انداز آن برای سال ۱۳۹۴ می‌پردازد. نتایج مطالعه حاضر نشان می‌دهد که رشد اقتصادی ۳ درصدی اعلام شده بانک مرکزی برای سال ۱۳۹۳ دچار بیش‌برآوردی است و احتمالاً نیازمند تعدیل است. بررسی عوامل مؤثر بر ارزش‌افزوده برخی بخش‌های مهم نظیر (کشاورزی، صنعت، بازرگانی، رستوران و هتلداری و خدمات مؤسسات پولی و مالی) و شواهد موجود حاکی از آن است که نرخ رشد اقتصادی سال ۱۳۹۳ حدود ۲ درصد است. پیش‌بینی رشد اقتصادی ۱۳۹۴ بر مبنای عملکرد فصل اول اقتصاد در این سال و برآورد روند پیش رو، به تفکیک بخش‌های اصلی اقتصادی، نشان می‌دهد که با فرض ادامه روند موجود از نظر تحریم‌های اقتصادی، رشد اقتصادی بخش‌های کشاورزی، نفت، صنعت و خدمات در سال ۱۳۹۴ به ترتیب برابر با $۴/۲$ ، $۲/۸$ ، $۳/۸-$ و $۰/۴-$ درصد خواهد بود. رشد اقتصادی سال ۱۳۹۴ نیز در حدود $۰/۷-$ درصد برآورد می‌شود. قابل ذکر است که چنانچه سناریوی لغو تحریم‌ها در زمستان ۱۳۹۴ در نظر گرفته شده و فرض شود که صادرات نفت کشور روزانه معادل ۵۰۰ هزار بشکه افزایش یابد، رشد بخش نفت و رشد اقتصادی کشور در سال ۱۳۹۴ به ترتیب در حدود $۱۱/۱$ درصد و $۰/۵-$ درصد برآورد می‌شود.

کلیه پیش‌بینی‌های انجام شده در این گزارش حاصل تعمیم عملکرد سه‌ماهه اول سال ۱۳۹۴ (البته با در نظر گرفتن سیکل‌های فصلی، تحولات مورد انتظار و مقایسه با نتایج خروجی‌های مدل $VECX^*$ مرکز) است و طبیعی است که با انتشار آمار و اطلاعات عملکرد اقتصاد در بخش‌های مختلف برای تابستان، پاییز و زمستان، این پیش‌بینی‌ها به روز شده و تعدیل خواهد شد. علاوه بر این، گزارش حاضر عمدتاً با هدف توصیف وضعیت بخش حقیقی از منظر بخش‌های اقتصادی و ارائه پیش‌بینی تا پایان سال ارائه شده است و تبیین و تحلیل مشاهدات با هدف ارائه راهبردهای سیاستی در گزارش جداگانه‌ای ارائه

خواهد شد. علاوه بر این انتظار می‌رود این گزارش‌ها به افزایش دقت و پاسخگویی نهادهای ارائه‌دهنده آمار در میان‌مدت و بلندمدت کمک کند.

- نکته‌ای در مورد نرخ رشد اعلام شده برای ۶ ماهه اول توسط مرکز آمار ایران

در آستانه انتشار گزارش حاضر، مرکز آمار ایران با انتشار گزارش یک‌صفحه‌ای (پیوست) نرخ رشد محصول ناخالص داخلی ۶ ماهه اول سال ۱۳۹۴ را یک درصد اعلام کرد.

درباره عدد اعلام شده چند نکته قابل طرح است:

۱. در سال ۱۳۹۳ مبنای اعلام نرخ رشد اقتصادی کشور، آمارهای بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران بود. همان‌گونه که در این گزارش بررسی شده است کارشناسان نسبت به برخی از مبانی محاسباتی ارقام مزبور انتقاد دارند و منتظر انتشار حساب‌های ملی توسط مرکز آمار ایران هستند که تاکنون محقق نشده است. اکنون و به یکباره نرخ رشد اقتصادی مرکز آمار ایران مبنا قرار می‌گیرد بدون آنکه معلوم باشد که اعداد و ارقام مبنای محاسبه آن مشخص باشد (به عبارت دیگر ممکن است رقم مبنای محاسبه نرخ رشد مرکز آمار ایران از رقم ۶ ماهه اول اعلامی توسط بانک مرکزی کمتر باشد. آنگاه تکلیف چیست؟ آیا رشد مثبت وجود داشته است یا منفی؟). اینکه در یک سال، بانک مرکزی نرخ رشد اقتصادی اعلام کرده و توسط کارشناسان مورد استفاده قرار گیرد و در سال بعد آن نهاد سکوت کرده و مرکز آمار ایران آمار نرخ رشد اقتصادی اعلام کند، در نهایت ذهن کارشناسان اقتصادی را مشوش کرده و موجبات انحراف سیاستگذاران را فراهم می‌کند و زیان‌های جبران‌ناپذیری به اقتصاد ملی تحمیل نماید.

۲. نهادهای آماری تنها موظف به انتشار آمار نهایی نیستند، بلکه وظیفه آنها انتشار شفاف پایه‌های آماری نیز هست. به طور مشخص انتشار آمار عملکرد رشد اقتصادی فصلی که چند سالی است دغدغه اول همه سطوح سیاستگذاری و مردم است، در یک صفحه بدون ارائه مستندات پشتیبان اجحاف در حق ذهن‌های درگیر در این مسئله است.

۳. ارائه آمارهای ۶ ماهه اول سال ۱۳۹۴ بدون ارائه آمارهای سال ۱۳۹۳، از میزان قابلیت اتکای آمارها کاسته و موجبات تضعیف نهاد آماری را فراهم می‌کند.

مقدمه

تحریم‌های اقتصادی در کنار مدیریت ناکارای اقتصاد کلان و وجود زمینه‌های ساختاری نامناسب باعث افت شدید اقتصاد در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ شده است. در سال ۱۳۹۳، رشد اقتصادی کشور، متأثر از روند مذاکرات هسته‌ای، پس از یک دوره افت شدید وارد دامنه مثبت شده است. با این حال، درآمد سرانه همچنان با سطح سال ۱۳۹۰ فاصله‌ای چشمگیر دارد و بررسی‌ها نشان می‌دهد که با فرض متوسط رشد اقتصادی ۵



درصدی، این شاخص زودتر از سال ۱۳۹۸ به سطح سال ۱۳۹۰ نخواهد رسید.^۱ اقتصاد ایران برای دستیابی به حد قابل قبولی از رفاه و نرخ بیکاری به رشد حداقلی ۶ درصد و برای دستیابی به اهداف چشم‌انداز و جبران روند گذشته به رشدی دستکم در سطح ۸ درصد احتیاج دارد. با این پیش‌فرض، چند سؤال اساسی در شرایط فعلی قابل طرح است: آیا عملکرد بخش واقعی اقتصاد در سال ۱۳۹۳ حاکی از یک روند پایدار رونق است؟ آیا کانال‌های ایجادکننده رشد مثبت در سال ۱۳۹۳ در سال ۱۳۹۴ نیز فعال خواهند بود؟ و اگر چنین است، چه چشم‌اندازی برای رشد اقتصادی سال ۱۳۹۴ قابل تصور است؟ در گزارش حاضر، برای پاسخ به این سؤالات تلاش شده است که در ابتدا عملکرد رشد اقتصادی در سال ۱۳۹۳ تبیین گردد و در ادامه، چشم‌اندازی از رشد اقتصادی در سال ۱۳۹۴ ارائه شود.^۲

به‌منظور پیش‌بینی رشد اقتصادی در این گزارش از آخرین آمار و اطلاعات در دسترس (تا پایان فصل اول سال ۱۳۹۴) در چارچوب حساب‌های ملی فصلی استفاده شده و با در نظر گرفتن سیکل‌های فصلی و تحولات مورد انتظار به کل سال تعمیم داده شده است. با این حال، به‌منظور افزایش قابلیت اتکای پیش‌بینی‌ها، نتایج با خروجی‌های مدل *VECX** طراحی شده در مرکز پژوهش‌ها مقایسه گردیده است. با انتشار آمار و اطلاعات عملکرد اقتصاد در بخش‌های مختلف در فصل‌های آتی، پیش‌بینی‌های این گزارش به روز شده و جهت اطلاع نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی و جامعه اقتصادی کشور منتشر خواهد شد.

۱. عملکرد رشد اقتصادی سال ۱۳۹۳

درآمدهای کلان نفتی در دهه ۱۳۸۰، خصوصاً نیمه دوم آن و بیتابی سیاستگذاران برای تزریق این درآمدها به اقتصاد کشور، بدون توجه به الزامات رشد با کیفیت اقتصادی، تصویری شکننده از اقتصاد ایران برای پایان این دهه ساخت. در اثر تزریق این درآمدها، وابستگی اقتصاد و بودجه عمومی کشور به نفت افزایش یافت، رقابت‌پذیری تولیدات داخلی به دلیل سیاست کنترل نرخ ارز کاهش یافت، حجم انبوه واردات روابط بین بخشی را در اقتصاد داخلی تضعیف کرد و در نهایت ظرفیت اقتصاد برای مقاومت در برابر تکانه‌های برونزا به شدت محدود شد. در چنین ساختاری، اعمال تحریم‌های اقتصادی و کاهش درآمدهای ارزی حاصل از صادرات نفت سبب شد که در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ واردات کشور خصوصاً واردات واسطه‌ای و سرمایه‌ای کاهش یابد، هزینه تولید از کانال‌های مختلف از جمله افزایش نرخ ارز

۱. بررسی و تحلیل بسته سیاستی دولت برای خروج غیرتورمی از رکود (۱۳۹۳)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
۲. گروه اقتصاد کلان و مدل‌سازی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در قالب یک جعبه نرمافراری، امکان بررسی مستمر وضعیت فعالیت‌های اقتصادی و ارائه گزارش‌های فصلی مرتبط با بخش واقعی اقتصاد ایران را فراهم کرده است. در شماره‌های بعدی این گزارش، که از این پس به صورت فصلی منتشر خواهد شد، چشم‌انداز سال ۱۳۹۴ به صورت تفصیلی‌تر و با دقت بیشتر مورد تحلیل قرار خواهد گرفت.

افزایش یابد و عرضه اقتصاد تحت فشار قرار گیرد. همچنین توان مالی دولت و به تبع آن تقاضای کل اقتصاد نیز به سطوح پایین‌تر منتقل شد. این شرایط در مجموع اقتصاد کشور را در سال‌های مذکور با رشد منفی قابل توجه مواجه کرد.

پیشرفت در مذاکرات هسته‌ای و دستاوردهای ناشی از توافق ژنو در کنار ظرفیت خالی اقتصاد کشور که به دنبال افت فعالیت‌های اقتصادی در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ ایجاد شده بود، از چند کانال خاص آثاری مثبت در اقتصاد ایران برجای نهاد و سبب مثبت شدن رشد اقتصادی در سال ۱۳۹۳ شد. مهمترین کانال‌های اثرگذار این توافق را می‌توان به چند مورد خلاصه کرد: **اول اینک**، صادرات نفت افزایش یافت و با توجه به سهم قابل توجه بخش نفت در اقتصاد کشور، رشد اقتصادی سال ۱۳۹۳ را تحت تأثیر مثبت قرار داد. براساس آمارهای بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران حدود ۰/۵ واحد از رشد ۳ درصدی اقتصاد در سال ۱۳۹۳ ناشی از رشد بخش نفت بوده است. **دوم اینک**، محدودیت‌های اعمال شده بر مبادلات خارجی خصوصاً مبادلات مرتبط با فعالیت ساخت وسایل نقلیه تعلیق شد و ارزش افزوده این فعالیت با تکیه بر ظرفیت‌های موجود توانست در سال ۱۳۹۳ حدود ۵۱/۲ درصد رشد یابد^۲ و به یکی از پیشران‌های اصلی رشد اقتصادی سال ۱۳۹۳ تبدیل شود. **سوم اینک**، رفع محدودیت از صادرات پتروشیمی سبب شد این فعالیت نیز در سال ۱۳۹۳ از تنگنا خارج شود و **چهارم اینک**، افزایش حجم تجارت خارجی و بهبود وضعیت فعالیت‌های صنعتی موجب رونق نسبی فعالیت‌های مرتبط با شبکه توزیع و به‌طور خاص فعالیت‌های بازرگانی و حمل‌ونقل شد. این آثار در مجموع توانست رشد اقتصادی سال ۱۳۹۳ را پس از یک دوره رکود، وارد دامنه مثبت کند.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در ۲۷ خردادماه ۱۳۹۴ رشد اقتصادی سال ۱۳۹۳ را، که مورد استناد دولت نیز قرار گرفته، معادل ۳ درصد اعلام کرده است.^۳ اگرچه اختلاف نظر چندانی درخصوص عملکرد مثبت اقتصاد ایران در سال ۱۳۹۳ وجود ندارد، اما شواهد موجود نشان می‌دهد که نرخ مذکور دچار بیش‌برآوردی است. در ادامه، ضمن تشریح دلایل این ادعا، با تمرکز بر مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی، تلاش می‌شود با انجام تعدیلات لازم، تصویری واقع‌بینانه‌تر از رشد اقتصادی سال ۱۳۹۳ ارائه شود.

۱. توافق موقت ژنو بین ایران و گروه ۵+۱ در ۲ آذرماه ۱۳۹۲ به امضای طرفین رسید که اولاً قابل تمدید بوده و ثانیاً مقرر شد که در ازای انجام تعهداتی توسط ایران، بخشی از تحریم‌های وضع شده علیه ایران تعلیق شده و تحریم‌های جدید اعم از بین‌المللی، چندجانبه و یک‌جانبه علیه ایران وضع نشود. از جمله تحریم‌هایی که تعلیق شدند عبارتند از: **صادرات صنایع پتروشیمی** ایران و خدمات وابسته؛ تعلیق تحریم‌های آمریکا بر **صنعت خودروسازی ایران** و خدمات وابسته؛ **توقف جلوگیری از فروش نفت خام** ایران و اجازه به مشتریان برای ادامه خرید میزان کنونی و **بازگشت میزان مشخصی از مبالغ عواید فروش نفت به ایران** به همراه تعلیق تحریم‌های اتحادیه اروپا و آمریکا بر بیمه و خدمات حمل‌ونقل نفت.

۲. شاخص تولید کارگاه‌های بزرگ صنعتی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۳.

۳. مرکز آمار ایران، به‌عنوان مرجع رسمی آمار کشور، نرخ رشد اقتصادی سال ۱۳۹۳ را به‌طور رسمی اعلام نکرده است، اما اظهارات غیررسمی در این خصوص بیانگر آن است که نرخ رشد برآورد شده این مرکز به‌طور معنی‌دار از نرخ اعلام شده بانک مرکزی کمتر است.



۱-۱. بخش کشاورزی

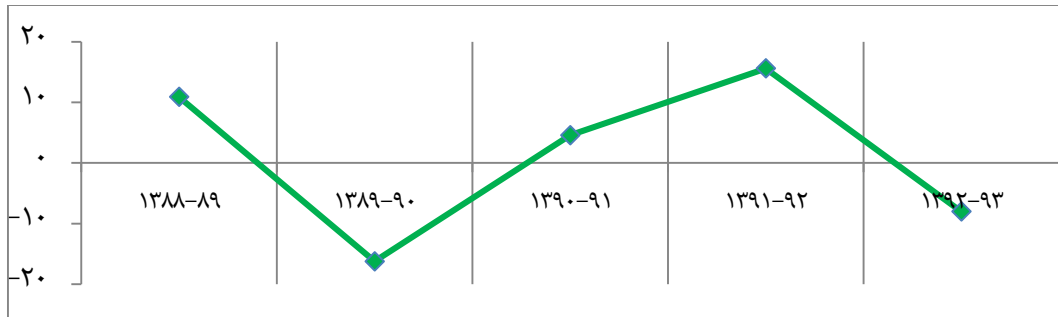
براساس نتایج حساب‌های فصلی بانک مرکزی، ارزش افزوده بخش کشاورزی در سال ۱۳۹۳ معادل ۳/۸ درصد رشد داشته است. بنابر شواهد آماری، برای برآورد این رشد از تغییرات میزان تولید محصولات زراعی و باغی در سال ۱۳۹۳ نسبت به سال قبل استفاده شده است.^۱ صرفنظر از خطاهایی که به‌طور معمول در این اطلاعات مشاهده شده است، اتکا به رشد میزان کل تولید محصولات کشاورزی، به‌دلیل در نظر نگرفتن ضرایب اهمیت هر محصول در ارزش افزوده این بخش، می‌تواند محاسبات را به‌طور اساسی دچار خطا کند. از سوی دیگر، رشد میزان تولید محصولات زراعی و باغی با میزان بارندگی در سال آبی ۱۳۹۲-۱۳۹۳ (اول شهریورماه ۱۳۹۲ لغایت ۳۱ شهریورماه ۱۳۹۳) به عنوان یک عامل تأثیرگذار بر میزان تولید این محصولات، هماهنگ نیست.^۲ همان‌گونه که نمودار ۱ نشان می‌دهد، میزان بارندگی در سال آبی ۱۳۹۲-۱۳۹۳ نسبت به سال آبی قبل معادل ۸ درصد و نسبت به متوسط بلندمدت ۱۰ درصد کاهش یافته است. همچنین در این دوره حجم آب خروجی از مخازن سدها ۹ درصد و حجم جریان‌های سطحی نیز ۱۳ درصد نسبت به سال قبل کاهش داشته است. براساس آمار ماهیانه نیز حجم جریان‌های سطحی در بهار و تابستان ۱۳۹۳ به‌طور میانگین حدود ۵۳ درصد نسبت به متوسط درازمدت کاهش یافته است. این آمارها نشان می‌دهند که بخش کشاورزی از نظر دسترسی، به منابع آب به‌عنوان یکی از مهمترین عوامل تولید، در مضیقه بوده است. در مجموع می‌توان گفت که با توجه به شواهد آماری موجود درخصوص میزان بارندگی و خروجی سدها در سال آبی ۱۳۹۲-۱۳۹۳ و اشکال‌های فنی آمارها و روشی که توسط بانک مرکزی در محاسبه رشد بخش کشاورزی مورد استناد قرار گرفته است، نرخ رشد ۳/۸ درصدی بخش کشاورزی با بیش‌برآوردی همراه است.^۳

۱. این اطلاعات توسط وزارت جهاد کشاورزی تهیه و در اختیار بانک مرکزی قرار گرفته است. لازم به‌ذکر است که این اطلاعات به‌طور معمول حاوی خطاهایی قابل توجه است که نمونه‌هایی از آن در گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی تحت عنوان «پایه‌ها و پیام‌های رشد اقتصادی فصل بهار سال ۱۳۹۳» ذکر شده‌اند.

۲. اصولاً تبیین رابطه میزان بارندگی و میزان تولید محصولات کشاورزی به سادگی میسر نیست. تبیین این رابطه نه تنها مستلزم شناسایی توزیع جغرافیایی بارندگی و الگوهای مکانی کاشت محصولات کشاورزی است، بلکه نیازمند بررسی توزیع زمانی بارندگی و میزان انطباق آن با نیاز آبی این محصولات نیز هست. با این وجود، به‌طور کلی می‌توان ادعا کرد که میزان بارندگی در کوتاه‌مدت بخش زراعت را متناسب با سهم محصولات دیم در هر فصل، تحت تأثیر قرار می‌دهد. در این خصوص به‌نظر می‌رسد که بخش باغداری، بیشتر از میزان بارندگی بلندمدت تأثیرپذیر باشد تا بارندگی کوتاه‌مدت.

۳. منظور از اشکال‌های فنی و آماری، محاسبه ارزش افزوده بخش کشاورزی توسط نهاد آمار بر مبنای پیش‌بینی تولید محصولات کشاورزی است.

نمودار ۱. رشد میزان بارندگی کشور در سال آبی (درصد)



مأخذ: وزارت نیرو، شرکت مدیریت منابع آب ایران.

۲-۱. بخش صنعت

ارزش افزوده بخش صنعت بنابر نتایج حساب‌های فصلی بانک مرکزی معادل ۶/۷ درصد در سال ۱۳۹۳ رشد داشته است. محاسبه ارزش افزوده این بخش در حساب‌های فصلی بانک مرکزی براساس شاخص تولید کارگاه‌های بالاتر از ۱۰۰ کارکن انجام شده است. اگر چه کارگاه‌های بالاتر از ۱۰۰ کارکن سهم قابل توجهی (حدود ۷۰ درصد) از ارزش افزوده این بخش را تشکیل می‌دهند اما پراکندگی آنها در زیربخش‌های مختلف بخش صنعت یکسان نیست و در برخی از این زیربخش‌ها از قبیل ساخت منسوجات، اتکا به آمار تولید این کارگاه‌ها می‌تواند نتایج را دچار خطا کند. خصوصاً اینکه، در شرایط عدم ثبات، تأثیرپذیری کارگاه‌های صنعتی از عوامل برونزا متفاوت است و به‌طور معمول کارگاه‌های با مقیاس کوچک‌تر در مقابل این عوامل آسیب‌پذیرترند.

همان‌گونه که جدول ۱ نشان می‌دهد، مقایسه شاخص کارگاه‌های بزرگ صنعتی با شاخص مقدار تولید بخش صنعت که توسط مرکز آمار منتشر شده است، بیانگر اختلاف فاحش دو شاخص مذکور است. اطلاعات مورد نیاز برای محاسبه شاخص مقدار تولید بخش صنعت مرکز آمار ایران از جامعه آماری کارگاه‌های صنعتی بالاتر از ۱۰ کارکن و شاخص تولید کارگاه‌های بزرگ صنعتی بانک مرکزی از جامعه آماری کارگاه‌های بالاتر از ۱۰۰ کارکن جمع‌آوری می‌شود. بنابراین، شاخص مقدار تولید مرکز آمار ایران، با توجه به پوشش کامل‌تر آن، توضیح‌دهنده مناسب‌تری برای وضعیت بخش صنعت بوده و از قابلیت اتکای بیشتری برخوردار است. بر این اساس، احتمالاً رشد بخش صنعت اعلام شده از سوی بانک مرکزی دچار بیش‌برآوردی محسوس است. اعمال رشد ۲/۸ درصدی بجای رشد ۶/۷ درصدی اعلام شده از سوی بانک مرکزی، با توجه به سهم قابل توجه بخش صنعت در تولید ناخالص داخلی، می‌تواند رشد اقتصادی اعلام شده برای سال ۱۳۹۳ را به‌طور قابل توجه کاهش دهد.



جدول ۱. شاخص مقدار تولید بخش صنعت

۱۳۹۳					۱۳۹۲	شرح	
فصل چهارم	فصل سوم	فصل دوم	فصل اول	سال			
۹۷	۹۰/۸	۹۳/۳	۹۰/۵	۹۲/۹	۸۷/۱	شاخص*	بانک مرکزی
۹/۷	۵	۴	۸	۶/۷	۴/۸-	رشد (درصد)	
۸۸/۶	۸۸	۸۹	۸۷/۷	۸۸/۳	۸۵/۹	شاخص**	مرکز آمار
۳/۳	۱/۴	۳/۹	۲/۶	۲/۸	-۴/۶	رشد (درصد)	

* شاخص مقدار تولید کارگاه‌های بالاتر از ۱۰۰ کارکن.

** شاخص مقدار تولید کارگاه‌های بالاتر از ۱۰ کارکن.

۳-۱. بخش خدمات

ارزش افزوده بخش خدمات بنابر نتایج حساب‌های فصلی بانک مرکزی معادل ۲/۴ درصد در سال ۱۳۹۳ رشد داشته است که طبق همین نتایج، حدود ۰/۵ واحد از رشد ۲/۴ درصدی بخش خدمات، ناشی از رشد بخش بازرگانی، رستوران و هتلداری و ۰/۶ واحد آن نیز ناشی از رشد خدمات مؤسسات پولی و مالی بوده است به عبارت دیگر ۱/۱ واحد درصد از رشد ۲/۴ درصدی بخش خدمات ناشی از دو زیربخش مذکور است.

۳-۱-۱. بازرگانی، رستوران و هتلداری

ارزش افزوده بخش بازرگانی، رستوران و هتلداری بنابر نتایج حساب‌های فصلی بانک مرکزی معادل ۳/۷ درصد در سال ۱۳۹۳ رشد داشته است که با توجه به سهم بیش از ۹۸ درصدی زیربخش بازرگانی از ارزش افزوده بخش مذکور، می‌توان رشد ۳/۷ درصدی را منتسب به زیربخش بازرگانی دانست. بخش بازرگانی حلقه وصل بین طرفین عرضه و تقاضای بازار کالا می‌باشد به طوری که ستانده بخش‌های مختلف به ویژه کشاورزی و صنعت از کانال بخش بازرگانی صادر شده و یا در بازار داخلی عرضه می‌شوند بنابراین رشد مربوط به بخش‌های کشاورزی و صنعت نقش پررنگی در رشد بخش بازرگانی دارند. با توجه به بخش‌های قبلی گزارش که طی آن دلایلی آورده شده که حاکی از وجود بیش برآوردی در رشد بخش‌های کشاورزی و صنعت بود، رشد بخش بازرگانی (و به تبع آن رشد بخش بازرگانی، رستوران و هتلداری) نیز کمتر از آمار اعلام شده برآورد می‌شود.

۳-۱-۲. خدمات مؤسسات پولی و مالی

ارزش افزوده بخش خدمات مؤسسات پولی و مالی بنابر نتایج حساب‌های فصلی بانک مرکزی معادل ۱۵/۷ درصد در سال ۱۳۹۳ رشد داشته است. محاسبه ارزش افزوده این بخش در حساب‌های فصلی بانک مرکزی بر اساس حاصل جمع ارزش افزوده مؤسسات پولی، شرکت‌های بیمه و فعالیت‌های جنبی واسطه‌گری مالی به دست می‌آید که با توجه به سهم بیش از ۹۰ درصدی فعالیت مؤسسات پولی از

ارزش افزوده بخش مذکور، می‌توان بخش عمده‌ای از رشد ۱۵/۷ درصدی خدمات مؤسسات پولی و مالی را به فعالیت این مؤسسات منتسب کرد.

در حساب‌های فصلی بانک مرکزی، حاصل جمع مانده تسهیلات پرداختی و مانده سپرده‌های دریافتی نظام بانکی به‌عنوان شاخصی برای برآورد ارزش افزوده فعالیت مؤسسات پولی مورد استفاده قرار می‌گیرد. این درحالی است که، براساس نظام حساب‌های ملی (۱۹۹۳ و ۲۰۰۸)^۱ و همچنین هندبوک منتشره توسط کمیسیون اروپا،^۲ محاسبه ارزش افزوده فعالیت مؤسسات پولی باید در چارچوب روش غیرمستقیم محاسبه خدمات مؤسسات پولی (FISIM)^۳ انجام گیرد. در این چارچوب، ارزش افزوده فعالیت مؤسسات پولی از مابه‌التفاوت سود دریافتی بابت تسهیلات اعطایی و سود پرداختی به سپرده‌ها به‌دست می‌آید که کاملاً با روش استفاده شده در حساب‌های فصلی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران متفاوت است. روش مورد استفاده بانک مرکزی در شرایط خاص سال ۱۳۹۳ که رقابت برای جذب سپرده‌ها از یک سو و انجماد دارایی‌ها از سوی دیگر از ویژگی‌های نظام بانکی در این سال است، می‌تواند تصویری کاملاً وارونه از فعالیت مؤسسات پولی ارائه کند. با اعمال روش‌های استاندارد و سازگار با توصیه نهادهای بین‌المللی، نرخ که برای رشد خدمات مؤسسات پولی و مالی در سال ۱۳۹۳ به‌دست می‌آید، با رشد ۱۵/۷ اعلام شده توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران کاملاً تفاوت دارد و به‌طور قابل توجه منفی است. بنابراین، از این دیدگاه نیز رشد خدمات مؤسسات پولی و مالی و به‌تبع آن رشد بخش خدمات و نهایتاً رشد اقتصادی اعلام شده برای سال ۱۳۹۳ بیش از مقادیر واقعی است.

مجموعه دلایل پیش‌گفته بیانگر آن است که نرخ رشد اقتصادی ۳ درصد اعلام شده توسط بانک مرکزی برای سال ۱۳۹۳ قابل اطمینان نبوده و مستلزم تعدیل است. انجام برآوردهای جدید و اعمال تعدیلات لازم مؤید آن است که نرخ رشد اقتصادی سال ۱۳۹۳ با نگاه خوشبینانه حدود ۲ درصد است.

۲. چشم‌انداز رشد اقتصادی سال ۱۳۹۴

داشتن چشم‌اندازی از وضعیت آتی هر متغیر اقتصادی به‌ویژه رشد اقتصادی سال ۱۳۹۴، نقش مهمی در سیاستگذاری‌های اقتصادی دارد، اما حادث شدن تحولات اقتصادی (در سطح کلان و در سطح بخشی) که بعضاً خارج از کنترل نیز می‌باشند، امکان پیش‌بینی دقیق را با دشواری مواجه می‌کند.^۴ در تیر ماه سال جاری جمع‌بندی مذاکرات هسته‌ای بین ایران و گروه ۵+۱ انجام گرفت اما پدیدار شدن آثار آن با توجه به جدول زمانبندی موجود، تا انتهای سال جاری بعید بوده و مورد انتظار است که ثمرات آن در

1. System of National Accounts (SNA), 1993, 2008.

2. Handbook on Price and Volume Measures in National Accounts, 2001.

3. Financial Intermediation Services Indirectly Measured (FISIM).

۴. امروزه مدل‌های اقتصادی مختلفی برای پیش‌بینی وضعیت آتی متغیرهای اقتصادی وجود دارد که تا حدودی نیز از قابلیت اعتماد برخوردارند اما وجود مسائلی همانند تحولات اقتصاد کلان امکان پیش‌بینی دقیق را از این‌گونه مدل‌ها سلب می‌کند.



سال ۱۳۹۵ نمایان شود. بنابراین فرض ضمنی گزارش حاضر این است که وضعیت اقتصاد کشور در سال ۱۳۹۴ همانند دوران بعد از توافق ژنو (ادامه روند موجود) باشد.

آمارهای بانک مرکزی حاکی از آن است که تولید ناخالص داخلی به قیمت پایه (به قیمت ثابت سال ۱۳۸۳) در قبل از تحریم و برای سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ تقریباً برابر با ۲۰۶/۷ و ۲۱۵/۸ هزار میلیارد تومان بوده در حالی که همین رقم در سال ۱۳۹۳ برابر با ۲۰۳/۲ هزار میلیارد تومان بوده است بنابراین، علیرغم رشد اقتصادی ۳ درصدی سال ۱۳۹۳، سطح تولید ناخالص داخلی سال ۱۳۹۰ و حتی ۱۳۸۹ حاصل نشده است. از این رو و با توجه به وجود ظرفیت‌های استفاده نشده در سمت عرضه اقتصاد (عدم استفاده کامل از ظرفیت‌های خالی اقتصاد در سال ۱۳۹۳) می‌توان برای سال ۱۳۹۴ به‌طور بالقوه انتظار رشد اقتصادی ۱/۷ درصدی (در صورت رسیدن سطح تولید ۱۳۹۴ به سطح تولید ۱۳۸۹) و ۶/۲ درصدی (در صورت رسیدن سطح تولید ۱۳۹۴ به سطح تولید ۱۳۹۰) داشت. نکته مهم مربوط به چالش‌های طرف تقاضا و طرف عرضه اقتصاد برای دستیابی به سطح تولید ناخالص داخلی سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ در سال جاری است. به نظر می‌رسد که چالش‌های طرف تقاضا و طرف عرضه نشان‌دهنده دشواری این امر هستند.

در این بخش تلاش می‌شود تا به کمک تحلیل بخشی، امکان ادامه عملکرد مثبت اقتصاد ایران در سال ۱۳۹۴ بررسی شده و با توجه به شواهد موجود به این سؤال پاسخ داده شود که چه چشم‌اندازی برای رشد اقتصادی سال ۱۳۹۴ قابل تصور است؟ بدیهی است که هر چه به انتهای سال جاری نزدیک‌تر شویم این امکان نیز فراهم می‌شود تا بتوان پیش‌بینی دقیق‌تری از رشد اقتصادی سال ۱۳۹۴ ارائه کرد. قبل از ورود به بحث لازم به ذکر است که بانک جهانی در گزارش ژانویه ۲۰۱۵، رشد اقتصادی ایران را در سال‌های ۲۰۱۴ میلادی (۱۳۹۳ هجری شمسی) و ۲۰۱۵ میلادی (۱۳۹۴ هجری شمسی) به ترتیب ۱/۵ و ۰/۹ درصد و صندوق بین‌المللی پول در گزارش آوریل ۲۰۱۵، رشد اقتصادی ایران را در سال ۲۰۱۵ میلادی (۱۳۹۴ هجری شمسی) برابر با ۰/۶ درصد پیش‌بینی کرده است.

۱-۲. بخش کشاورزی

آمار بانک مرکزی نشان از رشد ۳/۸ درصدی ارزش‌افزوده بخش کشاورزی در سال ۱۳۹۳ دارد در حالی که شواهد آماری ذکر شده در بخش‌های قبلی گزارش حاکی از بیش‌برآوردی در نرخ ۳/۸ درصدی است. با این حال سؤال این است که چه چشم‌اندازی برای رشد بخش کشاورزی در سال ۱۳۹۴ وجود دارد؟ بخش کشاورزی یکی از مهمترین بخش‌های اقتصادی است که رشد ارزش‌افزوده این بخش تا حد زیادی متأثر از رشد میزان بارندگی است. بررسی وضعیت بارندگی در سال آبی ۱۳۹۳-۱۳۹۴ حاکی از

۱. سال آبی ۱۳۹۲-۱۳۹۳ از اول شهریورماه ۱۳۹۳ لغایت ۳۱ شهریورماه ۱۳۹۴ می‌باشد که آخرین آمار موجود بارندگی در این سال آبی تا ۱۵ شهریورماه ۱۳۹۴ در دسترس است.

کاهش میزان بارندگی در این سال آبی نسبت به سال آبی قبل (۱۳۹۳-۱۳۹۲) است. جدول ۲ آمار بارندگی کشور را طی سال‌های آبی ۱۳۸۸-۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳-۱۳۹۴ نشان می‌دهد. همان‌گونه که جدول ۲ نشان می‌دهد میزان بارندگی کشور در سال آبی ۱۳۹۳-۱۳۹۴ نسبت به سال آبی قبل با کاهش همراه بوده و از ۲۱۸ میلیمتر به ۱۹۳ میلیمتر کاهش یافته که نشان از کاهش ۱۱/۵ درصدی میزان بارندگی است همچنین میزان بارندگی در سال آبی ۱۳۹۳-۱۳۹۴ نسبت به متوسط بلندمدت (۴۶ ساله) ۱۹ درصد با کاهش همراه است. آمار مربوط به حجم جریان‌های سطحی مهرماه ۱۳۹۳ لغایت تیرماه سال آبی ۱۳۹۳-۱۳۹۴ نیز نسبت به متوسط بلندمدت ۵۴ درصد و نسبت به دوره مشابه سال آبی گذشته ۵ درصد کاهش داشته است. حجم آب خروجی از سدهای مخزنی کشور نیز در سال آبی جاری (تا تیرماه ۱۳۹۴) نسبت به سال آبی قبل حدود ۲/۴ درصد کاهش یافته است. مجموعه آمار ذکر شده حاکی از آن است که بخش کشاورزی در سال ۱۳۹۴ از نظر دسترسی به منابع آب به‌عنوان یکی از مهمترین عوامل تولید، در مضیقه خواهد بود.

جدول ۲. میزان بارندگی کل کشور در سال آبی

سال آبی	میزان بارش در کل کشور (میلیمتر)	رشد بارندگی (درصد)
۱۳۸۸-۱۳۸۹	۲۳۴	۱۱
۱۳۸۹-۱۳۹۰	۱۹۶	-۱۶
۱۳۹۰-۱۳۹۱	۲۰۵	۴
۱۳۹۱-۱۳۹۲	۲۳۷	۱۶
۱۳۹۲-۱۳۹۳	۲۱۸	-۸
*۱۳۹۳-۱۳۹۴	۱۹۳	-۱۱/۵

مأخذ: وزارت نیرو، شرکت مدیریت منابع آب ایران.

*. آمار سال آبی ۱۳۹۳-۱۳۹۴ تا ۱۵ شهریورماه ۱۳۹۴ می‌باشد.

علاوه بر آثار میزان بارندگی، جریان‌های سطحی و خروجی سدها بر تولیدات کشاورزی، باید اشاره کرد که عوامل دیگری از قبیل سطح زیر کشت، تکنولوژی استفاده از آب، میزان استحصال آب از منابع آب زیرزمینی، روش‌های نوین خاکریزی، استفاده از بذره‌های مقاوم به خشکی و استفاده از کودهای شیمیایی نیز بر میزان تولید محصولات کشاورزی اثرگذار هستند. همچنین میزان تولیدات غیرگیاهی با توجه به وابستگی به واردات نهاده کمتر تحت تأثیر کاهش بارندگی قرار می‌گیرند زیرا بخش عمده‌ای از نیاز علوفه‌ای تولیدات دامی کشور از طریق واردات تأمین شده و کاهش بارش‌های سالیانه تأثیر زیادی بر روی تولیدات دامی به عنوان بخش مهمی از تولیدات کشاورزی ندارد. با عنایت به مجموعه نکات فوق‌الذکر، نمی‌توان انتظار داشت که ارزش افزوده بخش کشاورزی در سال ۱۳۹۴ از رشد مثبت قابل توجهی برخوردار باشد با این حال، در صورت مبنا قرار دادن با توجه به آمار وزارت جهاد کشاورزی در مورد عملکرد تولید بخش کشاورزی در سال ۱۳۹۳ و پیش‌بینی تولید این بخش در سال ۱۳۹۴، برآورد



رشد ارزش افزوده بخش کشاورزی در سال ۱۳۹۴ نسبت به سال ۱۳۹۳ حدود ۴/۲ درصد خواهد بود.

۲-۲. بخش نفت

بخش نفت یکی از بخش‌های مهم در اقتصاد ایران است که تجربه نشان داده است موتور محرکه سایر بخش‌ها نیز محسوب می‌شود زیرا وقوع هرگونه رشد مثبت در بخش نفت به نوعی باعث متأثر شدن سایر بخش‌های اقتصادی نیز می‌شود.^۱ طبق آمار بانک مرکزی، بخش نفت در سال ۱۳۹۳ رشدی معادل ۴/۸ درصد داشته که علت اصلی این رشد مربوط به عواید ناشی از توافق موقت ژنو (پاییز ۱۳۹۲) بوده است. با فرض ادامه روند موجود در باب مسئله هسته‌ای، تلاش می‌شود تا ضمن بررسی امکان ادامه عملکرد مثبت بخش نفت در سال ۱۳۹۴، چشم‌انداز رشد اقتصادی بخش نفت در سال ۱۳۹۴ تبیین گردد.

بررسی آمار مربوط به تولید و صادرات نفت خام در سال ۱۳۹۳ در قیاس با سال ۱۳۹۲ نشان می‌دهد که رشد تولید نفت خام در سال ۱۳۹۳ نسبت به سال ۱۳۹۲ برابر با ۱- درصد بوده در حالی که رشد صادرات نفت خام در سال ۱۳۹۳ نسبت به سال ۱۳۹۲ برابر با ۵ درصد بوده است. با توجه به اینکه طبق آمار بانک مرکزی، رشد بخش نفت در سال ۱۳۹۳ معادل ۴/۸ درصد بوده و قرابت بیشتری به رشد ۵ درصدی صادرات نفت خام در سال ۱۳۹۳ دارد بنابراین می‌توان رشد صادرات نفت را شاخصی از رشد بخش نفت تلقی کرد.

با مدنظر قرار دادن رشد صادرات نفت به‌عنوان شاخصی از رشد بخش نفت از یکسو و با فرض ادامه روند موجود در مورد مسئله هسته‌ای از سوی دیگر، دور از انتظار است که در سال ۱۳۹۴ وضعیت صادرات نفت خام کشور در قیاس با سال ۱۳۹۳ افزایش محسوسی داشته باشد البته در صورت وجود هرگونه افزایشی در تولید و صادرات نفت خام، آهنگ آن کند خواهد بود. آمار مربوط به صادرات نفت خام در بهار سال ۱۳۹۴ و مقایسه آن با آمار مربوط به فصل مشابه سال قبل نیز تأییدکننده همین نکته است. در همین راستا باید به این نکته نیز توجه کرد که حتی در صورت اجرایی شدن توافق هسته‌ای قبل از پایان سال ۱۳۹۴، اظهارات برخی کارشناسان حوزه نفت حاکی از گذشت مدت زمانی حدوداً ۶ ماهه برای افزایش تولید و صادرات نفت می‌باشد. با عنایت به این نکات و نیز عملکرد بخش در فصل اول سال ۱۳۹۴، رشد صادرات نفت خام و به طریق اولی رشد ارزش افزوده بخش نفت در این سال حدود ۲/۸ درصد برآورد می‌شود. قابل ذکر است که چنانچه لغو تحریم‌ها در زمستان ۱۳۹۴ محقق شود، با در نظر گرفتن سناریوی افزایش صادرات نفت کشور در فصل زمستان ۱۳۹۴ معادل ۵۰۰ هزار بشکه در روز، رشد بخش نفت برای سال ۱۳۹۴ معادل ۱۱/۱ درصد برآورد می‌شود.

۱. البته باید در نظر داشت که این موضوع به‌دلیل وجود پیوندهای عمیق بخش نفت با سایر بخش‌های حقیقی از نظر حجم مبادلات نیز یکی نیست بلکه بیشتر ناشی از جریان‌های مالی، بازرگانی و بودجه‌ای متأثر از افزایش درآمدهای نفتی می‌باشد که تبعات خاص خود را هم دارد.

۳-۲. بخش صنعت

بخش صنعت با داشتن رشد ۶/۷ درصدی در سال ۱۳۹۳ و همچنین داشتن سهم ۱/۱ واحد درصدی از رشد ۳ درصدی اقتصاد ایران در سال ۱۳۹۳ یکی از بخش‌هایی است که در عبور اقتصاد ایران از نرخ‌های رشد منفی سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ و حصول نرخ رشد مثبت در سال ۱۳۹۳ نقش حائز اهمیتی داشته است. صنایع پتروشیمی و به‌ویژه خودروسازی که هر دو مستقیماً از توافق موقت ژنو تأثیر مثبت پذیرفته‌اند، از مهمترین صنایعی هستند که دارای نقش مؤثری در رشد ۶/۷ درصدی بخش صنعت می‌باشند. طبق آمار بانک مرکزی، رشد شاخص تولید صنعت خودروسازی در سال ۱۳۹۳ برابر با ۵۱/۲ درصد بوده است. با توجه به این نرخ، می‌توان صنعت خودروسازی را به‌عنوان یکی از عوامل اصلی مثبت شدن رشد بخش صنعت در سال ۱۳۹۳ دانست. با توجه به رشد مثبت بخش صنعت در سال ۱۳۹۳ و نقش مؤثر صنعت خودروسازی در حصول این نرخ ۶/۷ درصدی، می‌توان بررسی کرد که آیا با فرض ادامه روند موجود در باب مسئله هسته‌ای، ادامه یافتن عملکرد مثبت بخش صنعت در سال ۱۳۹۴ نیز امکان‌پذیر است و چه چشم‌اندازی برای رشد اقتصادی بخش صنعت در سال ۱۳۹۴ وجود دارد؟

نکته مهمی که باید در بررسی وضعیت بخش صنعت مورد توجه قرار گیرد روند واردات واسطه‌ای و سرمایه‌ای کشور است. یکی از اصلی‌ترین عواملی که در رشد ۶/۷ درصدی بخش صنعت در سال ۱۳۹۳ نقش داشته مربوط به رشد واردات کشور به‌ویژه واردات واسطه‌ای و سرمایه‌ای بوده است زیرا بیش از ۸۰ درصد واردات کشور از نوع واسطه‌ای و سرمایه‌ای بوده و سهم عمده این نوع واردات نیز در بخش صنعت مورد استفاده قرار می‌گیرد. آمار گمرک نشان می‌دهد که واردات در سال ۱۳۹۳ نسبت به سال ۱۳۹۲ معادل ۶/۲ درصد رشد داشته است که در کنار رشد ۶/۷ درصدی بخش صنعت حاکی از تأثیرپذیری رشد بخش صنعت از رشد واردات است. بنابراین، برای داشتن چشم‌اندازی از رشد بخش صنعت در سال ۱۳۹۴ می‌توان وضعیت واردات کشور را مورد بررسی قرار داد.

نمودار ۲ نشان‌دهنده ارزش دلاری واردات کشور به تفکیک فصلی است. مشاهده می‌شود که ارزش واردات کشور در فصول سال ۱۳۹۲ و به‌طور مشابه در دو فصل ابتدایی سال ۱۳۹۳ روندی صعودی داشته است که با توجه به اثرگذاری با وقفه (تقریباً دو فصل) واردات بر بخش صنعت، نتیجه آن در رشد ۶/۷ درصدی بخش صنعت در سال ۱۳۹۳ ظاهر شده است. اما نکته حائز اهمیت برای بخش صنعت در سال ۱۳۹۴ این است که آمار واردات در فصول سوم و چهارم سال ۱۳۹۳ و فصل اول سال ۱۳۹۴ در مقایسه با فصول مشابه سال قبل با کاهش (به ترتیب ۴/۹-، ۱۶- و ۱۵/۶- درصدی) همراه بوده‌اند^۱ همچنین آمار نشان می‌دهد که ارزش واردات واسطه‌ای و ارزش واردات سرمایه‌ای در فصل بهار سال ۱۳۹۴ نسبت به فصل مشابه سال قبل با کاهش (به ترتیب ۱۶/۱- و ۱۲/۱- درصدی) همراه بوده‌اند.^۲

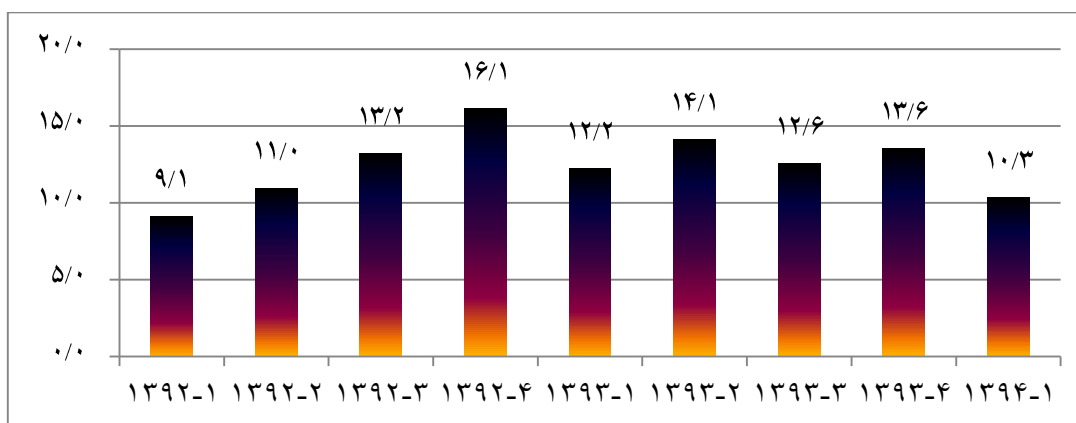
۱. یکی از دلایل کاهش واردات را می‌توان مربوط به کاهش قیمت نفت و کاهش درآمدهای ارزی دانست.

۲. بررسی تحولات تجارت گمرکی کشور، فصل اول سال ۱۳۹۴، مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی.



تأمل در آمار ذکر شده می‌تواند هشدار می‌باشد مبنی بر اینکه ادامه همین روند برای فصول آتی سال جاری باعث می‌شود تا چشم‌انداز مربوط به عملکرد مثبت بخش صنعت در سال ۱۳۹۴ با تردید همراه باشد.

نمودار ۲. ارزش واردات کشور به تفکیک فصلی (میلیارد دلار)



مأخذ: گمرک جمهوری اسلامی ایران.

جدول ۳ آمار مربوط به تولید صنعت خودروسازی و رشد تولید این صنعت را در سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۳ نشان می‌دهد. مشاهده می‌شود که تولید صنعت خودروسازی در سال ۱۳۹۰ برابر با ۱۶۴۹ هزار دستگاه بود که با برقراری تحریم‌ها این رقم به ۹۲۳ هزار دستگاه در سال ۱۳۹۱ و ۷۲۹ هزار دستگاه در سال ۱۳۹۲ کاهش یافت. به دنبال توافق ژنو و تعلیق تحریم‌های مرتبط با صنعت خودروسازی، شاهد بودیم که در سال ۱۳۹۳ تولید این صنعت رشد قابل توجه ۵۵ درصدی داشته و به رقم تولید ۱۱۲۹ هزار دستگاه رسید. در مورد چشم‌انداز صنعت خودروسازی در سال ۱۳۹۴ از دو زاویه می‌توان بحث کرد: **الف)** با توجه به جدول ۳ باید بیان کرد که هنوز ظرفیت تولید صنعت خودروسازی به دوران قبل از تحریم (سال ۱۳۹۰) بازنگشته و به صورت بالقوه امکان افزایش بیشتر تولید این صنعت در سال ۱۳۹۴ وجود دارد. چنانچه تولید این صنعت در سال ۱۳۹۴ به رقم تولید سال ۱۳۹۰ (۱۶۴۹ هزار دستگاه) برسد به معنی رشد ۴۶ درصدی تولید صنعت خودروسازی خواهد بود که نشان‌دهنده چشم‌انداز مثبت برای رشد صنعت خودروسازی و رشد بخش صنعت در سال ۱۳۹۴ خواهد بود.

جدول ۳. وضعیت تولید صنعت خودروسازی

تولید	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳
خودروسازی (هزار دستگاه)	۱۶۴۹	۹۲۳	۷۲۹	۱۱۲۹
رشد (درصد)	-	-۴۴	-۲۱	۵۵

مأخذ: وزارت صنعت، معدن و تجارت.

ب) آمار مربوط به تولید کالاهای منتخب صنعتی که توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت برای فصل بهار سال ۱۳۹۴ منتشر شده نشان می‌دهد که رشد تولید صنعت خودروسازی به‌طور خاص و تولید بخش صنعت به‌طور عام نسبت به بهار ۱۳۹۳ با افت شدید همراه بوده است.^۱ تأمل در این آمار نشان می‌دهد که از شتاب مربوط به رشد تولید صنعت خودروسازی در بهار ۱۳۹۴ نسبت به بهار ۱۳۹۳ کاسته شده است زیرا در بهار ۱۳۹۳ رشد تولید صنعت خودروسازی (انواع سواری) بالغ بر ۸۰ درصد بوده که این رقم در بهار ۱۳۹۴ به ۲۶/۴ درصد کاهش یافته است. رشد مربوط به تولید صنعت خودروسازی نیز همانند تولید انواع سواری به‌شدت با کاهش مواجه شده است.

به غیر از صنعت خودروسازی، بررسی تولید سایر صنایع مهم بخش صنعت در بهار ۱۳۹۴ شامل پتروشیمی و فولاد خام نیز وضعیت مشابهی را نشان می‌دهند به‌طوری که رشد تولید این صنایع نیز در بهار ۱۳۹۴ نسبت به بهار ۱۳۹۳ با افت شدید همراه است. قابل ذکر است که آمار حاکی از رشد منفی در تولید برخی دیگر از زیربخش‌های صنعت در بهار ۱۳۹۴ نسبت به بهار ۱۳۹۳ بوده است. نهایتاً شواهد آماری در مورد زیربخش‌های صنعت حاکی از آن است که رشد تولیدات صنعتی در فصل بهار ۱۳۹۴ نسبت به بهار ۱۳۹۳ عددی منفی است.^۲ در مجموع با عنایت به مباحث فوق‌الذکر در مورد واردات و وضعیت صنایع خودروسازی، پتروشیمی و فولاد خام (به‌عنوان بخش‌های اثرگذار بر ارزش‌افزوده بخش صنعت)، چنانچه روند واردات و تولیدات صنعتی در فصول باقیمانده سال جاری همانند فصل بهار باشند، انتظار بر این است که عملکرد بخش صنعت در سال ۱۳۹۴ به مراتب پایین‌تر از سال ۱۳۹۳ بوده و رشد ارزش‌افزوده بخش صنعت برای سال ۱۳۹۳ حدود ۳/۸- درصد برآورد می‌شود.

۴-۲. بخش خدمات

بخش خدمات با داشتن سهم ۵۲ درصدی از تولید ناخالص داخلی کشور یکی از مهمترین بخش‌های اقتصادی است که داشتن چشم‌اندازی از رشد این بخش در سال ۱۳۹۴ نقش مهمی در تبیین چشم‌انداز رشد اقتصادی ۱۳۹۴ دارد. بررسی شواهد مربوط به خدمات بازرگانی، رستوران و هتلداری (که حدود ۲۳ درصد از ارزش‌افزوده بخش خدمات را دارد) می‌تواند تا حدودی نشان‌دهنده روند تغییرات در ارزش‌افزوده بخش خدمات در سال ۱۳۹۴ باشد.^۳ آنچه در این بخش مورد بررسی قرار می‌گیرد جهت پاسخ به این سؤال است

۱. دلایل مربوط به این افت تولید را می‌توان از جانب عرضه و تقاضا بررسی کرد. در جانب عرضه، دلیل این افت تولید را می‌توان مربوط به انتظار تولیدکنندگان برای لغو تحریم‌های بین‌المللی و ورود مواد اولیه ارزان‌تر دانسته و در سوی دیگر، کاهش تقاضا و کم‌توجهی به تحریک تقاضا عاملی اثرگذار بر افت تولیدات صنعتی است.

۲. در تأیید این نکته قابل ذکر است که معاون پژوهشی مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی نیز در سرمقاله روزنامه دنیای اقتصاد مورخ ۱۳۹۴/۶/۸ و به استناد گزارش «عملکرد صنایع بورس اوراق بهادار تهران»، منتشره مؤسسه مذکور بیان کرده بود ه تولید شرکت‌های بورسی در فصل بهار ۱۳۹۴ نسبت به فصل مشابه سال قبل بیش از ۸ درصد کاهش یافته است.

۳. از ۱/۵ واحد درصد رشد بخش خدمات در سال ۱۳۹۳، ۰/۵ واحد آن مربوط به خدمات بازرگانی، رستوران و هتلداری بوده است.



که اولاً امکان ادامه یافتن عملکرد مثبت خدمات بازرگانی^۱ در سال ۱۳۹۴ امکانپذیر است؟ ثانیاً چشم‌انداز مورد انتظار برای رشد اقتصادی خدمات بازرگانی و کل بخش خدمات در سال ۱۳۹۴ چیست؟

خدمات بازرگانی حلقه وصل بین طرفین عرضه و تقاضای بازار کالا می‌باشد به طوری که اولاً ستانده بخش‌های مختلف به‌ویژه کشاورزی و صنعت از کانال بخش بازرگانی صادر شده و یا در بازار داخلی عرضه می‌شوند ثانیاً کالاهای مورد نیاز فعالیت‌های اقتصادی و نهادهای مختلف که به‌واسطه واردات یا تولید داخل تأمین می‌شوند از کانال بخش بازرگانی در اختیار آنها قرار می‌گیرد. بنابراین انتظار بر این است که ستانده خدمات بازرگانی از یکسو متأثر از ستانده بخش‌هایی چون کشاورزی و صنعت و ازسوی دیگر متأثر از تجارت خارجی کشور باشد.

همان‌طور که در بررسی چشم‌انداز سال ۱۳۹۴ مربوط به بخش‌های کشاورزی و صنعت ذکر گردید، برآورد رشد ارزش‌افزوده بخش کشاورزی در سال ۱۳۹۴ با توجه به آمار وزارت جهاد کشاورزی در حدود ۴/۲ درصد می‌باشد، اما در مورد بخش صنعت، شواهد مربوط به واردات و تولیدات صنعتی بهار ۱۳۹۴ حاکی از کاهشی بودن ارزش‌افزوده این بخش در سال ۱۳۹۴ و رشد ۳/۸- درصدی است. با توجه به سهم بیشتر بخش صنعت نسبت به بخش کشاورزی از GDP، می‌توان انتظار داشت که بخش بازرگانی از کانال مربوط به ستانده بخش‌های کشاورزی و صنعت در سال ۱۳۹۴ از رشد منفی برخوردار باشد. کانال دیگر اثرگذار بر عملکرد بخش بازرگانی مربوط به تجارت خارجی است. آمار حاکی از آن است که ارزش دلاری صادرات در بهار ۱۳۹۴ نسبت به فصل مشابه سال قبل معادل ۲/۴ درصد افزایش داشته اما ارزش دلاری واردات در بهار ۱۳۹۴ نسبت به بهار ۱۳۹۳ معادل ۱۵/۵ درصد کاهش یافته است آمار مجموع صادرات و واردات (تجارت گمرکی) نیز که عامل مهمی در عملکرد بخش بازرگانی است حاکی از کاهش ۹ درصدی ارزش تجارت گمرکی کشور در بهار سال جاری نسبت به بهار سال گذشته است.^۲ بنابراین شواهد موجود برای فصل بهار نشان از آن دارد که ادامه چنین روندی برای تجارت گمرکی در بقیه فصول سال جاری باعث شکل‌گیری رشد منفی برای بخش بازرگانی در سال ۱۳۹۴ از کانال تجارت خارجی گردد. در مجموع و به‌واسطه دو کانال فوق‌الذکر انتظار بر این است که عملکرد ارزش‌افزوده بخش بازرگانی در سال ۱۳۹۴ نسبت به ۱۳۹۳ کاهشی بوده و برآورد نرخ رشد خدمات بازرگانی، رستوران و هتلداری در سال ۱۳۹۴ حدوداً ۱/۷- درصد می‌باشد.

با توجه به شواهد آماری فصل بهار سال ۱۳۹۴، در مورد برخی دیگر از زیربخش‌های خدمات شامل حمل‌ونقل و انبارداری و ارتباطات و واسطه‌گری‌های مالی نیز انتظار بر این است که رشد ارزش‌افزوده این بخش‌ها در سال ۱۳۹۴ عددی منفی است. بنابراین با توجه به سهم حدود ۵۴ درصدی سه بخش

۱. بیش از ۹۸ درصد ارزش‌افزوده خدمات بازرگانی، رستوران و هتلداری مربوط به خدمات بازرگانی است.

۲. بررسی تحولات تجارت گمرکی کشور، فصل اول سال ۱۳۹۴، مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی.

فوق‌الذکر از ارزش‌افزوده بخش خدمات^۱ و برآورد منفی بودن رشد ارزش‌افزوده هر سه بخش در سال ۱۳۹۴، منفی بودن رشد ارزش‌افزوده بخش خدمات در سال ۱۳۹۴ قابل انتظار بوده و نرخ رشد این بخش در سال ۱۳۹۴ حدود ۰/۴- درصد برآورد می‌شود.

جدول ۴. رشد ارزش‌افزوده فعالیت‌های اقتصادی در سال ۱۳۹۴ (درصد)

شرح	۱۳۹۴
بخش کشاورزی	۴/۲
بخش نفت	عدم لغو تحریم‌ها در سال ۱۳۹۴
	لغو تحریم‌ها در زمستان ۱۳۹۴*
بخش صنعت	-۳/۸
بخش خدمات	-۰/۴
تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت	-۰/۷
تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت*	-۰/۵

مأخذ: محاسبات تحقیق.

* با سناریوی افزایش ۵۰۰ هزار بشکه‌ای روزانه صادرات نفت در زمستان ۱۳۹۴.

با عنایت به تأخیری که ظاهر شدن ثمرات توافق هسته‌ای بر روی وضعیت اقتصادی وجود دارد، برآورد رشد ارزش‌افزوده هر کدام از بخش‌های مختلف در سال ۱۳۹۴ به شرح ارقام مندرج در جدول ۴ است. همان‌طور که در این جدول آورده شده است، رشد اقتصادی کشور در سال ۱۳۹۴ در حدود ۰/۷- درصد برآورد می‌شود. چنانچه سناریوی لغو تحریم‌ها و افزایش صادرات نفت معادل روزانه ۵۰۰ هزار بشکه در زمستان ۱۳۹۴ محقق شود، رشد اقتصادی کشور در سال ۱۳۹۴ در حدود ۰/۵- درصد برآورد می‌شود.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

آمار اعلام شده توسط بانک مرکزی برای سال ۱۳۹۳ نشان می‌دهد که اقتصاد ایران از رشد منفی سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ (که دلیل اصلی آن را می‌توان مربوط به تحریم‌های اقتصادی در کنار مدیریت ناکارای اقتصاد کلان و وجود زمینه‌های ساختاری نامناسب دانست) عبور کرده و رشد اقتصادی ۳ درصد را تجربه کرده است. پیشرفت در مذاکرات هسته‌ای و دستاوردهای ناشی از توافق ژنو در کنار ظرفیت خالی اقتصاد کشور (ناشی از افت فعالیت‌های اقتصادی در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲)، از چند کانال خاص

۱. طبق حساب‌های ملی بانک مرکزی، سهم بخش‌های بازرگانی، رستوران و هتلداری، حمل‌ونقل و انبارداری و ارتباطات و واسطه‌گری‌های مالی از ارزش‌افزوده بخش خدمات به ترتیب برابر با ۲۳، ۲۴ و ۷ درصد می‌باشد.



آثار مثبتی در اقتصاد ایران برجای نهاد و سبب مثبت شدن رشد اقتصادی در سال ۱۳۹۳ شد. اهم کانال‌های اثرگذار این توافق را می‌توان در موارد زیر دانست:

(الف) صادرات نفت افزایش یافت و با توجه به سهم قابل توجه بخش نفت در اقتصاد کشور، رشد اقتصادی سال ۱۳۹۳ را تحت تأثیر مثبت قرار داد. براساس آمارهای بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران حدود ۰/۵ واحد از رشد ۳ درصدی اقتصاد در سال ۱۳۹۳ ناشی از رشد بخش نفت بوده است.

(ب) محدودیت‌های اعمال شده بر مبادلات خارجی خصوصاً مبادلات مرتبط با فعالیت ساخت وسایل نقلیه تعلیق شد و ارزش افزوده این فعالیت با تکیه بر ظرفیت‌های موجود توانست در سال ۱۳۹۳ حدود ۵۱/۲ درصد رشد یابد و به یکی از عوامل اصلی رشد اقتصادی سال ۱۳۹۳ تبدیل شود.

(ج) رفع محدودیت از صادرات پتروشیمی سبب شد این فعالیت نیز در سال ۱۳۹۳ از تنگنا خارج شود.

(د) افزایش حجم تجارت خارجی و بهبود وضعیت فعالیت‌های صنعتی موجب رونق نسبی فعالیت‌های مرتبط با شبکه توزیع و به‌طور خاص فعالیت‌های بازرگانی و حمل‌ونقل گردید.

با توجه به اینکه اقتصاد ایران برای دستیابی به حد قابل قبولی از رفاه و نرخ بیکاری به رشد حداقلی ۶ درصد و برای دستیابی به اهداف چشم‌انداز و جبران روند گذشته به رشدی دستکم در سطح ۸ درصد احتیاج دارد، در گزارش حاضر چند سؤال مطرح گردید: آیا عملکرد بخش واقعی اقتصاد در سال ۱۳۹۳ حاکی از یک روند پایدار رونق است؟ آیا کانال‌های ایجادکننده رشد مثبت در سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ نیز فعال خواهند بود و اگر چنین است، چه چشم‌اندازی برای رشد اقتصادی سال ۱۳۹۴ قابل تصور است؟ ساختار گزارش حاضر برای پاسخ به این سؤالات در دو بخش تبیین گردید به‌طوری که در بخش نخست به بررسی عملکرد رشد اقتصادی در سال ۱۳۹۳ پرداخته و در بخش دیگر نیز چشم‌اندازی از رشد اقتصادی در سال ۱۳۹۴ ارائه گردید.

اگر چه اختلاف نظر چندانی در خصوص عملکرد مثبت اقتصاد ایران در سال ۱۳۹۳ وجود ندارد، اما شواهد موجود به تفکیک بخشی (کشاورزی، صنعت، بازرگانی، رستوران و هتلداری و خدمات مؤسسات پولی و مالی) نشان می‌دهد که نرخ رشد ۳ درصدی اعلام شده توسط بانک مرکزی برای سال ۱۳۹۳ دچار بیش‌برآوردی است. نتایج مربوط به بخش کشاورزی نشان می‌دهد که با توجه به شواهد آماری موجود در خصوص میزان بارندگی و خروجی سدها و اشکال‌های فنی آمارها و روش مورد استفاده بانک مرکزی، نرخ رشد ۳/۸ درصدی اعلامی بانک مرکزی برای بخش کشاورزی در سال ۱۳۹۳ با بیش‌برآوردی همراه است. نتایج مربوط به بخش صنعت نشان می‌دهد که رشد ۲/۸ درصدی شاخص مقدار تولید بخش صنعت در سال ۱۳۹۳ (اعلام شده توسط مرکز آمار ایران) با رشد (۶/۷ درصدی) مقدار تولید کارگاه‌های بزرگ صنعتی سال ۱۳۹۳ (اعلام شده توسط بانک مرکزی) هماهنگ نیست. با توجه به اینکه جامعه آماری به‌کار گرفته شده برای محاسبه شاخص مقدار تولید مرکز آمار ایران از پوشش کامل‌تری نسبت به جامعه آماری بانک مرکزی

برخوردار است، لذا توضیح‌دهنده مناسب‌تری برای وضعیت بخش صنعت بوده و از قابلیت اتکای بیشتری برخوردار است. نتایج مربوط به بخش بازرگانی نشان می‌دهد که چون این بخش حلقه وصل بین عرضه و تقاضای بازار کالا بوده و ستانده بخش‌های مختلف به‌ویژه کشاورزی و صنعت از طریق بخش بازرگانی مورد استفاده قرار می‌گیرد بنابراین با عنایت به وجود بیش‌برآوردی رشد اقتصادی بخش‌های کشاورزی و صنعت در سال ۱۳۹۳، رشد بخش بازرگانی نیز در سال ۱۳۹۳ با بیش‌برآوردی همراه است. نتایج مربوط به خدمات مؤسسات پولی و مالی نشان می‌دهد که چون روش استفاده شده در حساب‌های فصلی بانک مرکزی متفاوت از اعمال روش‌های استاندارد و سازگار با توصیه نهادهای بین‌المللی است لذا رشد ۱۵/۷ درصدی خدمات مؤسسات پولی و مالی اعلام شده توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۹۳ قابل اطمینان نبوده و به‌طور محسوسی بیش‌برآوردی دارد بنابراین به تبع بیش‌برآوردی رشد خدمات مؤسسات پولی و مالی، رشد بخش خدمات نیز در سال ۱۳۹۳ با بیش‌برآوردی همراه است.

نتایج مربوط به برآورد رشد اقتصادی به تفکیک بخشی (شامل بخش‌های کشاورزی، نفت، صنعت با تأکید بر خودروسازی و خدمات با تأکید بر بازرگانی) و به تبع آنها رشد اقتصادی در سال ۱۳۹۴ نشان می‌دهد که با عنایت به ظاهر شدن ثمرات توافق هسته‌ای در سال ۱۳۹۵ (به شرط اجرایی شدن آن)، شواهد موجود و برآورد رشد ارزش‌افزوده هر کدام از بخش‌های مختلف در سال ۱۳۹۴، برآورد می‌شود رشد اقتصادی کشور در این سال حدود ۰/۷- درصد باشد. با در نظر گرفتن سناریوی لغو تحریم‌ها در زمستان ۱۳۹۴ و افزایش صادرات نفت روزانه معادل ۵۰۰ هزار بشکه در زمستان سال جاری، رشد اقتصادی سال ۱۳۹۴ حدود ۰/۵- درصد برآورد می‌شود.

در نهایت ذکر این نکته ضروری است که رشد اقتصادی پایین، پر نوسان و با سهم بهره‌وری پایین که در آن رشد بخش نفت و خدمات نقش اصلی را داشته و سهم تشکیل سرمایه از ساختمان در رشد اقتصادی در میان اجزای مختلف تقاضا برجسته است، سبب شده است اقتصاد ایران از پویایی مناسبی برخوردار نبوده و به شدت از شوک‌های داخلی و به‌ویژه شوک‌های خارجی متأثر شود. در چنین اقتصادی هرگاه درآمدهای نفتی افزایش داشته است، اقتصاد وارد دوره رونق بخش‌های اقتصادی به‌خصوص نفت و خدمات (عمدتاً خدمات بازرگانی، مالی و عمومی) و ساختمان شده که به تبع سایر بخش‌ها نظیر صنعت نیز از خود تحرک نشان داده است و هرگاه درآمدهای نفتی با افت مواجه شده، عکس این اتفاق روی داده است. این ساختار محصول چند دهه حاکمیت فضای نفتی بر اقتصاد و سیاست‌گذاری بوده است که درونزایی و اتکا به بهره‌وری را کاهش و آسیب‌پذیری از شوک‌ها را افزایش داده است. در برخی دوره‌های خاص که ویژگی اصلی آنها وفور درآمدهای نفتی بوده است (نیمه دوم دهه ۱۳۵۰ و دهه ۱۳۸۰)، این ویژگی در سایه سیاست‌های عام‌پسند تشدید شده و شرایط برای آسیب‌پذیری اقتصادی کشور بیش از پیش فراهم شده است. رکود تورمی سال‌های اخیر نیز محصول این شرایط بوده که با



تحریم‌های اقتصادی تشدید شده است و طبق تجربیات گذشته تا رونق مجدد بخش نفت و افزایش درآمدهای نفتی ادامه خواهد داشت. لذا با توجه به وضعیت فعلی تحریم‌ها تداوم رکود تا انتهای سال ۱۳۹۴ دور از انتظار نیست. کاهش قیمت جهانی نفت در سال ۱۳۹۴ نیز بر وخامت اوضاع اقتصاد ایران افزوده است. رشد اقتصادی سال ۱۳۹۳ نیز بیشتر ناشی از گشایش نسبی وضعیت برخی بخش‌های اقتصادی در نتیجه توافق ژنو حاصل گردید و ناشی از تغییر جهت کلی اقتصاد به قیمت رونق اقتصادی نبوده است. در این شرایط توجه به یک نکته دارای اهمیت است:

به نظر می‌رسد هم در سطح سیاست‌های کلان و هم در سطح سیاست‌های مرتبط با بخش‌های مختلف در قوه مجریه هماهنگی کافی وجود ندارد. انتقاد جدی دولت از نحوه اجرای طرح هدفمند کردن یارانه‌ها در دولت قبل و عدم اجماع و در نتیجه عدم تحول جدی در اجرای این سیاست در دولت یازدهم و حتی سکوت لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ نسبت به این موضوع، عدم وجود دیدگاه روشن درباره ابعاد آثار رفع تحریم بر وضعیت اقتصادی، عدم تعیین تکلیف سریع قیمت گاز تحویلی به پتروشیمی‌ها، اختلاف نظر درباره سیاست‌های حوزه انرژی بین وزارت نفت و وزارت نیرو و به‌طور کلی روشن نبودن چشم‌انداز سیاست‌های حوزه انرژی در کشور، طرح مکرر موضوع یکسان‌سازی نرخ ارز و در عین حال انفعال در برابر تغییرات نرخ ارز و ... نمونه‌هایی از عدم هماهنگی سیاست‌گذاران اقتصادی است که موجب سردرگمی فعالان اقتصادی در بخش‌های مختلف شده است. قوه مقننه نیز از حیث سیاست‌گذاری اقتصادی دارای جایگاه ویژه‌ای است. اگرچه مجلس نهم عمده لوایح اقتصادی دولت را تصویب کرده است اما تأخیر در تصویب قانون «حمایت از تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور» و افزودن مواد پر ابهام بر آن موجب شد تا فرصت سال ۱۳۹۳ از دست برود. ضمن آنکه طرح پرسش‌های گوناگون موجب محافظه‌کار شدن وزرا و مسئولان در قبال سامان بخشی به برخی بی‌انضباطی‌های پولی و مالی در کشور شده است. ارائه هر چه سریع‌تر لایحه برنامه ششم توسعه به شرطی که در آن چشم‌انداز متغیرهای اساسی تأثیرگذار بر تصمیم‌گیرهای فعالان اقتصادی به روشنی مشخص باشد و حمایت قوه مقننه از انجام اصلاحات ساختاری در حوزه بازار پول، ارز و سیاست‌های مالیاتی و ... می‌تواند اقتصاد ایران را از سردرگمی فعلی نجات دهد.

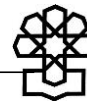
پیوست

براساس نتایج حساب‌های ملی فصلی (مقدماتی) نرخ رشد محصول ناخالص داخلی (به قیمت بازار) در ۶ ماهه اول سال ۱۳۹۴، یک درصد بوده است.

نتایج مذکور حاکی از این است که رشته فعالیت‌های گروه کشاورزی ۷/۵ درصد، رشته فعالیت‌های گروه صنعت منفی ۱/۱ درصد و رشته فعالیت‌های گروه خدمات ۹/۰ درصد رشد داشته است.

نرخ رشد ۶ ماهه نخست ۱۳۹۴ (درصد) سال پایه	نام بخش
۱۳۷۶	
۵/۷	گروه کشاورزی
-۱/۱	گروه صنعت
۰/۹	گروه خدمات
۱/۰	محصول ناخالص داخلی (به قیمت بازار)

مرکز آمار ایران



منابع و مآخذ

۱. بررسی تحولات تجارت گمرکی کشور، فصل اول سال ۱۳۹۴، مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی.
۲. پایه‌ها و پیام‌های اعلام نرخ رشد اقتصادی در بهار سال ۱۳۹۳، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۲۲۰۱۳۹۵۱.
۳. خلاصه تحولات بخش واقعی اقتصادی ایران، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
۴. شاخص مقدار تولید بخش صنعت و معدن، مرکز آمار ایران.
۵. گزارش عملکرد ماهیانه وزارت صنعت، معدن و تجارت.
۶. نماگرهای اقتصادی بانک مرکزی.
7. <http://www.irica.gov.ir/Portal/Home>.
8. <http://www.wrm.ir/#Info>



مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۴۵۰۶

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: تحلیل بخش واقعی اقتصاد ایران ۱. عملکرد رشد اقتصادی ۱۳۹۳ و چشم‌انداز ۱۳۹۴

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه اقتصاد کلان و مدل‌سازی)

تهیه و تدوین کنندگان: گروه کارشناسان

ناظران علمی: سیدهادی موسوی‌نیک، ابوالحسن والی‌زاده

منتقاضی: معاونت پژوهش‌های اقتصادی

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. بخش واقعی

۲. رشد اقتصادی



تاریخ انتشار: ۱۳۹۴/۸/۱۲